

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року №384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року №683)

Форма № Н – 3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОБҐРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ І
ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ»**

підготовки спеціаліст
спеціальності 7.03050401 «Економіка підприємства
(за видами економічної діяльності)»

(Шифр за ОПП ПП17)

Харків
ХНУМГ
2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківським національним університетом міського господарства
імені О. М. Бекетова

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

к.е.н., доц. В. Ф. Петрова

Затверджено Президією Науково-методичної комісії з напряму
підготовки 6.030504 *«Економіка підприємства»*.

«30» вересня 2006 року; затверджено та надано чинності наказом
Міністерства освіти і науки України від 07.06.06 № 444.

Обговорено та рекомендовано до видання на засіданні Вченої ради
Харківського національного університету імені О. М. Бекетова.

Протокол № 10 від 31 травня 2013 року.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» складена для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.0305401 - Економіка підприємства.

Предмет вивчення дисципліни: господарські рішення та пов'язані з ними ризики на підприємстві.

Мета вивчення: формування знань і навичок стосовно обґрунтування господарських рішень з різним ступенем невизначеності та ризику.

Міждисциплінарні зв'язки:

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Статистика, мікроекономіка, філософія господарювання, математика для економістів, економіка підприємства, регіональна економіка, технологія виробництва.	Стратегічне управління підприємством, управління потенціалом підприємства, управління проектами, управління капіталом.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

ЗМ 1. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків

ЗМ 2. Ризик і невизначеність під час обґрунтування господарських рішень

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. *Мета вивчення:* формування знань і навичок стосовно обґрунтування господарських рішень з різним ступенем невизначеності та ризику.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків” є:

- засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень, методичних підходів щодо аналізу ризику та управління ним;
- оволодіння навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію та оцінювання ризику, використовуючи комп'ютерну техніку та програмно-математичні комплекси.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми слухачі повинні *знати:*

- основні поняття й категорії обґрунтування господарських рішень та оцінки підприємницьких ризиків;
- сучасні методи й моделі розроблення, обґрунтування та прийняття господарських рішень;

- основні принципи й підходи до обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та ризику;
- природу виникнення ризиків, їх різновиди, вплив на якість господарських рішень;
- методичні основи кількісного та якісного аналізу підприємницьких ризиків;
- теоретичні аспекти ризик-менеджменту та напрями регулювання підприємницьких ризиків.

Вміти:

- визначати оптимальні форми подання та реалізації господарських рішень;
- розробляти й обґрунтовувати господарські рішення на основі комплексу методів і моделей, системи показників економічного обґрунтування рішень;
- обґрунтовувати вибір оптимального господарського рішення в умовах невизначеності та ризику;
- аналізувати ефективність інвестиційних і фінансових рішень;
- здійснювати ідентифікацію, аналіз та оцінювання ризику, використовуючи комп'ютерну техніку та програмно-математичні комплекси;
- визначати напрями та методи регулювання господарських ризиків на підприємстві.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години / 4,0 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМ 1. ОБґРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

Тема 1.1. Сутнісна характеристика господарських рішень

1. Поняття господарських рішень та їхні ознаки. Сутність господарських рішень. Класифікація господарських рішень. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення.

2. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Визначення оптимальних форм подання та реалізації господарських рішень.

3. Якість та ефективність господарських рішень. Основні параметри та показники якісного рішення. Умови забезпечення якості господарського рішення. Види ефективності господарських рішень. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень.

Тема 1.2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності

1. Процес, етапи, процедури, стилі та основні способи прийняття рішень та його елементи.

2. Характер прийняття господарських рішень. Основні чинники, що впливають на прийняття рішення. Характеристика видів контролю.

3. Закони й закономірності, що впливають на прийняття рішень. Загальні закони управління людиною. Закон інерційності людських систем. Закони зв'язку з зовнішнім середовищем. Соціально-психологічні та біопсихічні закони.

Тема 1.3. Методичні основи підготовки господарських рішень

1. Методи розроблення господарських рішень. Аналітичні, статистичні та математичні методи. Експертні методи та межі їх застосування. Види експертних оцінок. Сутність евристичного програмування та його різновиди. Евристичні методи групової та індивідуальної роботи. Ділові й організаційно-діяльнісні ігри. Метод сценаріїв. Сутність і види методу «дерево цілей».

2. Обґрунтування господарських рішень. Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень. Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень.

Тема 1.4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності

1. Роль економіко-математичного моделювання у підготовці рішень.

2. Критерії оцінки ефективності рішень. Прийняття рішень в умовах багатокритеріальності.

3. Методи головного показника, зведеного показника, послідовних узгоджень.

Тема 1.5. Прогнозування та аналіз господарських рішень

1. Основні завдання прогнозування. Головні принципи прогнозування господарських рішень.

2. Сутність та принципи аналізу господарських рішень.

3. Методи аналізу господарських рішень та їхній інструментарій. Сфери застосування методів та інструментів прийняття господарських рішень.

ЗМ 2. РИЗИК І НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ПІД ЧАС ОБГРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ

Тема 2.1. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності

1. Природа невизначеності. Види невизначеності.

2. Міри та шкали ступіня невизначеності.

3. Невизначеність як першоджерело ризику. Чутливість. Сталість.

Тема 2.2. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності

1. Критерії прийняття рішень в умовах відсутності кількісних мір невизначеності: обережний критерій (критерій Вальда), оптимістичний критерій, компромісні критерії, критерії мінімуму жалю.

2. Критерії прийняття рішень в умовах наявності кількісної міри невизначеності.

Тема 2.3. Теорія корисності та її застосування у процесі прийняття рішень

1. Основи теорії корисності. Суб'єктивний характер корисності. Оцінювання корисності.
2. Функція корисності Неймана-Моргенштерна.
3. Оцінювання схильності / несхильності до ризику. Детермінований еквівалент корисності.

Тема 2.4. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень

1. Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси, чинники та функції ризику в підприємницькій діяльності.
2. Класифікація підприємницьких ризиків..
3. Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику.

Тема 2.5. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику

1. Врахування ризику під час формування критеріїв прийняття рішень.
2. Критерії, що мінімізують ризик. Застосування оцінок схильності / несхильності до ризику.
3. Багатокритеріальність задач прийняття рішень за умов ризику.

Тема 2.6. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях

1. Види конфліктів. Цілі учасників конфліктних ситуацій.
2. Моделі конфліктних ситуацій. Застосування елементів теорії ігор. Гарантований результат гри. Модель торгів.

Тема 2.7. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику

1. Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерії обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Коефіцієнт систематичного ризику. Опціональний критерій прийняття рішень. Систематичний ризик і очікувана дохідність компанії.
2. Сутність фінансових рішень. Портфелі Г. Марковіца і Р. Гобіна. Теорія оптимального портфеля. Формування оптимального портфеля з обмеженої кількості цінних паперів.

Тема 2.8. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків

1. Загальна характеристика методів. Зони та рівні ризику.
2. Метод експертних оцінок.

Тема 2.9. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків

1. Кількісні методи аналізу та оцінювання ризику. Ймовірнісний підхід до

оцінювання ризиків.

2. Дерево ймовірностей. Детермінований еквівалент цільової функції.

Тема 2.10. Основи ризик-менеджменту

1. Необхідність управління ризиками господарської діяльності. Сутність ризик-менеджменту. Структурна схема ризик-менеджменту. Процес управління ризиками господарської діяльності на підприємстві та характеристика його етапів.

2. Основні напрями й методи впливу на ступінь ризику господарювання.

Тема 2.11. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику.

1. Відмовлення від ризику, зниження ризику, розподіл ризику, об'єднання ризиків, диверсифікація ризиків, хеджування ризиків.

3. Рекомендована література

1. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. –К.: КНЕУ, 2000.

2. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. –К.: ТОВ “Бори сфен –М”, 1996.

3. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения.: Уч. пособие. –М.: Дело и Сервис, 1999.

4. Клименко С.М., Дуброва О.С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч. посібник. –К.: КНЕУ, 2005.

5. Клименко С.М., Дуброва О.С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисц. –К.: КНЕУ, 2006.

6. Смирнов Э. А. Разработка управленческих решений: Учеб. для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.

7. Світлична Т.І. Теоретичні основи курсу “Економічний ризик та методи його вимірювання”. Навчальний посібник. Друге видання, доповнене і перероблене. Навч. . пос. –Харків: ХДАМГ, 2004.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.

5.Засоби діагностики успішності навчання – комплекти завдань поточного контролю за змістовими модулями, індивідуальні завдання (розрахунково-графічне завдання (РГЗ)).

Навчальне видання

Програма
нормативної навчальної дисципліни
**«Обґрунтування господарських рішень і
оцінювання ризиків»**

підготовки спеціаліст
спеціальності 7.03050401 «Економіка підприємства
(за видами економічної діяльності)»

Розробник: **ПЕТРОВА** Валентина Федорівна

За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2013, поз. 466 а

Підп. до друку 25.09.2013 р.	Формат 60x84/16
Друк на ризографі	Ум. друк. арк. 0,3
Тираж 1 пр.	Зам. № 9709

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014 р.